

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput tertium. Quomodo Societati in Germaniam aditus sit patefactus;
eaque deinde per totum terrarum orbem se diffuderit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

poſe & admiratione cœleſtia verba fundentem audiebamus. Eos vero verſus iſa uti auctori eos in ſomno animus dictavit, nec ulla deinde cura expoſitos, hoc loco inferere volui, exiſtimans non minus eos gratos fore poſteris, quam tum dolenter ab omnibus augurium illud vehementer extimeſcentibus, fuere accepti. Sic vero habent.

*Præpete dum toties errabat ad aſtra volatu
Mentis, & hinc animi motu dum cœrula Cœli
Templa frequentabat, tandem hūc ſuſcepit Olympus
Æternum, ipſe prior cœleſtis imagine forma
Captus. Acerba igitur nobis non mortis ademit
Te, Puteane, dies; ſed dum te ad ſidera tollis,
Iſque rediſque animo conſuetum limen Olympi,
Terrea ſublimem te vita reliquit in aſtris,
Candidus ut degas cum Diſ cœleſtibus ævum,
Luceat & nunc te cœlo non purior ignis.*

QVOMODO SOCIETATI IN GERMANIAM ADITUS SIT PATEFACTUS; EAQUE DEINDE PER TOTUM TERRARUM ORBEM SE DIFFUDERIT.

CAPUT TERTIUM.
ARGUMENTUM.

- I. Ieſuita in Germaniam veniunt.
- II. Romanorum Pontificum in ſalute hominum promovenda Providentia.
- III. Quibus artibus Ieſuita juventutem imbuant & informant.
- IV. Magnus Societatis Ieſu Collegiorum in Germania numerus.
- V. Nec non in Polonia & aliis locis.
- VI. Societas Ieſu per univerſum Mundum diſperſa.

I. **A** Emulatio quæ inter duos potentiffimos Chriſtiani orbis Monarchas, Carolum V. Imperatorem, & Franciſcum Galliarum Regem excitata primum, deinde tanta cum populorum ab utraque parte ſtrage, ad Philippum & Henricum eorum ſucceſſores derivata fuit, Lutheraniſmo, tot capitibus & anteſignanis orbato ac pœne proſtrato, ſpacium respirandi ac ſe recolligendi dedit. Nec mirum, tanta principibus inter ſe contentione pugnantibus, ut ad mutuam invaſionem, ſexaginta octo exercitus conſcripti dicantur. Qua in re uterque Proteſtantium non accipiebat ſolum, ſed quærebatur etiam auxilia; qui tum in Imperio Novum ſibi alterum Imperium formarant, & ſædere ſtabi-

liverant. Sed iis quæ ad politicum ſtatum pertinent omiſſis, religionis ſtatum explicemus. Quemadmodum vero atrox hoc contra Eccleſiam bellum in Germania primo fuit excitatum, ita ad domandos, aut ultero etiam oppugnandos perduelles in eadem auxilia quamprimùm comparari, aut aliunde acciri & novis copiis veteres ſuppleri neceſſe fuit. Primus ex Ieſuitarum Societate in Germania hæreſi bellum intulit Petrus Faber, Anno 1541. ineunte iſ Germaniam, jufſu Pont. cū Petro Hortizio in Hiſpanias ituro & ab Imperatore comitia tū Wormatiæ celebrante, evocato ingreſſus eſt. Natus hic fuit in pago quodam Genevæ vicino, qui puer anno ætatis duodecimo, paſtoriam vitam agens perpetuæ caſtitaſis votum Deo fecit, ex ovium paſtore magnus poſtea animarum in ovili Jeſu Chriſti paſtor factus; primus ex illis qui ſub Jeſu nominis vexillo, ſpirituali militiæ ab Ignatio adſcribi voluerunt.

Fuit hic præter inſignem doctrinam, amabili quadam vitæ gravitate ad conciliandum, & ſingulari prudentia ad retinendum hominum amorem præditus; quibus ille virtutibus quum aliorum Catholicorum Principum animos mirifice ſibi obligavit, tum Cardinalibus imprimis tam Moguntino quam Auguſtano, pergratus fuit. Hic primus Societati in Germaniam aditum aperuit, quæ tantopere poſtea ibi multiplicata eſt, ut in ea LXX. Collegia numerentur. Brevis morâ in Hiſpaniis verſatus, in Germaniam rediturus jufſu Pontificis Faber naſtus eſt viæ Comites & vitæ duos ex aula Regiæ Sacellanos Joan. Aragoniū & Alvarum Alfonſum quorum prior Colonia ad SS. Trium Regum, alter ad S. Urfulæ memoriam ſtudiaque amplius excolenda miſſi in Montano Gymnaſio Petro Caniſio Neomagenſi innotuerunt, quem fama Fabri excitatum & Colonia ipſum videndꝫ deſiderio Moguntiam profectum, Chriſto Faber lucrificavit. Interea dum hi boni ſucceſſus veluti vadum in Germania tentant primo Colonia incepto Collegio; Cardinalis Moronus, Pontificis in Concilio Trident. Legatus, Ignatii ſuaſu Germanicum Collegium Romæ inſtituit, in quo ejus nationis adoleſcentes ſelecti bonis literis, ac præcipue pietate & virtutibus inſtruerentur, ut pro virili quifque ſua bonam deinde patriæ operam navare poſſent; additis proventibus ad eam rem neceſſariis, quos Gregorii XIII. Pontificis liberalitas deinde plurimum auxit.

II. Quis hoc tam ſanctum Parum iſtorum inſtitutum

tutum satis digne laudaverit? qui in tanta hæresoon tempffitate, è multis undique ædificatis à se speculis, errantibus non lumen tantum, verum etiam portus & tutas periclitantibus stationes ostenderunt. In hoc illi vera doctrina ac Catholica fide imbuuntur, ut quum studiorum finem facere visum fuerit, in patriam reversi, Domini vineam ab hæresibus evastatam restaurent Neque vero uno Germanico Collegio cæpto contenti præter illud ibidem in usum Græcorum, Anglorum, Illyricorum, Armeniorum & aliarum nationum videntur Collegia, ut Laureti Illyricorum exorfi, tam adversis cum rebus, quam hominibus luctati, semper in salvum consilia pia eduxerunt. O pulcram & admirabilem Ecclesiæ politiam! O summam ejus cujus auctoritate in ea omnia diriguntur, & ad cujus nutum totus pæne terrarum Orbis movetur, sapientiam! Romani hujus collegii foundationem multum adjuvit Franciscus Borgia Dux Gandiæ, Hispaniarum regi necessitudine conjunctus: qui Mundo abdicato, è Duce opulento pauper Jesuita factus est, tanto majori cum omnium admiratione, quanto certior dignitatis ejus indices amplificandæ in sæculo spes erat: Hujus exemplum sequutus Antonius de Cardona, ex illustrissima Hispaniæ Magnatum familia ortus, eidem Societati nomen dedit; rum Sanctius de Castilia, Petrus de Lodosa, Jacobus de Guzman, & alii illustribus & nobilissimis familiis prognati qui omnes sub Ignatio, Generali militiæ præfecto, spiritualemente militiam sequuti sunt, dominationem servitute, imperium obedientia, divitias paupertate, & libertatem subjectione permutantes. Omnibus vero illis cujuscumque nationis Collegiis & Seminariis Jesuitæ præfunt, quorum admirabili prudentiâ juveniles animi, è terra jam ad cælum adspirantes, tam humanis quam divinis literis imbuuntur. In hac officina assiduo ad bellum tenebrarum Principi inferendum necessarii apparatus comparantur, & novi exercitus subinde formantur.

III. Hi magni isti sunt & sapientes tam corporum quam animarum ductores, quibus ex omni vita vix una horula perit, quæ non in expoliendis & ad virtutem & pietatem informandis teneræ juventutis animis collocetur. Ego in ipsorum collegiis non ordinem tantum & dexteritatem docendi, verum etiam miram temporis distribuendi sollicitiam vehementer sæpe sum admiratus, quæ tanta est, ut non dies, sed vix ullum momentum sine linea abeat, & nec studia devotioni obstent, nec devotio studia retardet. Omnia vero ea sunt

moderatione, ut nec ingenia exhauriantur, nec corpora assiduis laboribus inutiliter conficiantur. Quemadmodum enim prudens venator nimium odori sequi canis impetum retrahit; aut bonus agricola fertilem terram non sine omni quiete subigit & fatigat, ne scilicet assiduo illo & nimio cultu tandem exhauriatur; sic illi eos, quos nimio opere ad studia inclinatos ac propensos vident, frânis quibusdam retinent, & ad liberales animi remissiones indies hora post cibû ultro deducunt. Eorum uni singulis noctibus per omnia cubacula circumcundi, & post certam horam lumina exstinguendi munus demandatum est, ut omnes nocturna quiete recreati, mane tanto alacrius ad laborem confluant. Novi ego quosdam, qui lucernæ inopia ad Lunæ lumen quod poterant noctis legendo aut scribendo exegerunt tantus in plerisque impetus ad ea quæ illi instituto sunt propria ornamenta. Præterea, ut medici eis qui visus infirmitate laborant, repente copiosum lumen adspicere vetant, sed è locis primo obscurioribus ad clariora paullatim deducunt, ut lucem tandem sine ulla oculorum læsione ferre queant: sic illi eos præsertim qui ad Ecclesiæ ministeria destinati sunt, non statim ac humaniorum litterarum periti sunt, aut Philosophiam emens ad S. Scripturæ solem exponunt, sed paullatim per inferiora magisque facilia docendi usu confirmant & sensim per Gradus Scholarum ad difficiliora perducunt. In hac Societate ordine & sub certis regulis omnia fiunt. *Alia hic observatur ratio quam in novellis illis, Reformatis scilicet nostri sæculi Ecclesiis, ubi sine ulla linguarum aut artium ad Theologiam necessariarum cognitione, imperiti adolescentuli schola prorepentes in suggestum producuntur, nullam, nisi velut pica aut psitaci, sine ratione garriendi artem edocti.* Porro in Jesuitarum illa seminaria nulli suscipiuntur, nisi qui ad Philosophiam discendam apti judicati fuerint: cujus studiis tres impenduntur anni. Hoc decurso spacio, Theologiæ admoventur, cui totum quadriennium est constitutum. Septem his annis exactis, prævio examine quam ad quisque provinciam maximè sit idoneus, de generalis Præfecti voluntate diversas in partes ad Ecclesiastica obeunda ministeria ablegantur. In solo illo Germanorum seminario, è quo præter cæteros, tres magni viri prodierunt, continuo circiter trecenti adduntur qui velut promptum Christianæ Reipublicæ subsidium in omnes partes censerî possunt. Omitto Nobile illud in media Germania Fuldense Seminarium S. Apostolicæ sedis sumptu

multis

multis annis plurimo cum fructu provinciarum illarum & bono sustentatum, & à Societate gubernatum.

IV. Societas hæc postquam in Germaniam ad commune restringendum incendium venit, magna multorum alacritate excepta est, inprimis Ferdinandi Regis & Imperatoris, cujus liberalitate Collegium Viennæ primum, deinde Pragæ quoque fuit institutum: unde statim vox veritatis in mendacii regiones spargi cœpit, secundum illud Prophetæ. [a] *Super muros tuos, Hierusalem, constitui custodes tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt.* Hujus exēplo alii Principes & Respublicæ Catholicæ religionis observantes eidem Societati scholas passim crexerunt, Collegia instituerunt, ac certos redditus, quo ceteris curis vacui, instituendæ juventuti & communi salutis procurandæ unice invigilare possent, assignarunt, iis præsertim in locis ubi Lutheranorum & Anabaptistarum hæreses invalescebāt: ex quo factum est, ut non pauci, errore suo agnito, ad Catholicam Ecclesiam velut postliminio reversi sint. Sed & multi ex Ecclesiastico ordine, qui olim in puppi sedentes clavum tenere solebant, tum vero viliatantum mesonatarum munia obibant, Societatis quasi celeumate excitati, ad pristina sua munia accurrerunt, sic ut conjuncta horum operâ Catholica religio multis in locis unde turpiter profligata fuerat, restituta sit. Germaniæ Civitatum *Colonia Agrippina* una ex primis, sub hunc Ajacis validum cōtra omnes hæreticorum impetus clypeum, admissa Societate, sese recepit, magno cum Republicæ fructu: quod plures quotidie à sectis & hæresibus ad Catholicæ Ecclesiæ communionem redirent, sic ut hodie etiam Civitas illa firmissimum sit Catholicæ religionis iis in locis propugnaculum & Catholicæ fidei per Germaniam Seminarium, de qua recte dici possit;

Quod Roma est Italia, hoc sancta Colonia Tenuris.

Eadem Societas pari humanitate & alacritate à *Trevirensi Archiepiscopo & Electore* suscepta fuit, in cujus diœcesi brevi magnus tam sectariorum quam Judæorum numerus Catholicæ se Ecclesiæ adjunxit. In metropoli hujus Archiepiscopatus Academia est pervetusta: quæ Societatis industria è ruderibus quasi excitata & pristino splendore restituta est. Sed & *Moguntia* Archiepiscopi & Electoris liberalitate duo eis Collegia constituta sunt, in quorum uno Patres degunt, in altero juvenus certo precio alitur, & incredibili præfectorum solertia eruditur. *Virceburgi* quoque, quam *Herbipolim* appellant, Episcopus magnificum ei Collegium

ac seminarium ædificavit, in quo plures adolescentes Episcopi sumtibus educantur, è quibus decurso Philosophici & Theologici studii spacio, ad varia Ecclesiæ ministeria idonei evocantur. Quamvis autem tota hæc diœcesis (quæ pars est non minima *Franeoniæ*) ab hæreticis undiq; circumfessa sit, Societatis tamen potissimum industria ab hæresis cōtagione fuit præservata: quinetiam proximis quindecim annis multi ad ovile Christi redacti sunt. *Fulda* quoque Abbat, qui Princeps est Imperii, beneficio, præter Patrum Collegium, Seminarium Nobilitatis fuit institutum, ut Nobilis juvenus in Catholica Ecclesiæ gremio educata, & à tam peritis magistris erudita, ad ejusdem defensionem olim tanto promptius accurrat. Sic legimus apud Gallos olim magnatum filios, ubi septimum ætatis annum attigissent, Druidum curæ fuisse commissos, ut ab iis, tam in religione & majorum sacris erudirentur, quam ad patriæ defensionem animarentur. Quod si optimus ille Abbas, singulare doctrinæ & virtutis exemplar, non ab iis qui omne ei debebant auxilium, destitutus atque impeditus fuisset, majores certe à Collegiis illis fructus sperari poterant, quorum tamen ne sic quidem pœnitere bonos cives potest, & uberores forte per Dei gratiam in posterum inde redundabunt. *Confluentia* quoque *Jesuitarum* est Collegium, ut & *Paderborna* in *Vestphalia*. Sed & *Argentoratensis* Episcopus eisdem in oppido *Molshemensi* Collegium instituit, ut in medio quasi hæreticorum Catholicæ religioni esset præsidium. *Aquisgranum* iidem à Senatu admissi, Imperatoris vero jussu Lutherani & Calvinistæ inde ejecti sunt, quod nefas videretur, Thronum magni illius Imperatoris, qui primus Christianissimus fuit appellatus, hæreticorum esse asylum & receptaculum. Sed & *Augusta Vindelicorum* sedem eis non negavit, Cardinali *Othone Truchessio* potissimum allaborante, qui nobilissimam & amplissimam urbem ab interitu vix aliter conservari posse animadvertibat. Eo missus *Claudius Jaius*, Anno M. D. LIV. prima Collegii fundamenta jecit, Joannis & Georgii Fuggerorum liberalitate; tali cum fructu ut vicini qui antea magna ex parte hæresi infecti fuerant, jam ad Catholicam religionem plane sint adscripti. Sed injuriam facere videor sapientissimo & Catholicæ religionis servantissimo Principi, Alberto Baviaræ Duci, quod cum inter postremos nominem qui primus Societatem hanc ad se

C euoca-

[a] *Isaia* 62.6.

euocavit, & quatuor illi præcipuas sui Ducatus civitates inhabitandas concessit, *Monachium* scilicet *Frisingam* Episcopatu insignem, *Lanspergum*, & *Ingolstadtium*. Academia celeberrima, Sed ecce optimi Principis ad Generalem Societatis præfectum Jacobum Lainem litteras: ut inde intelligas, quoniam fructus iis in locis Societas attulerit, & quid de hæreseon extirpatione sperari possit.

ALBERTVS, DEI GRATIA, COMES PATINUS Rheni, utriusque Bavaria Dux; Reverendo in Deo Patri Jacobo Layni, è Societate Jesu.

EX litteris quas superiori anno ad Paternitatem vestram misi, rogans ut viri aliquot graves & docti è Societate vestra ad Nos mitterentur, estimationem Nostram de vestro ordine satis potuisti intelligere, & quam magnos inde fructus ad universam Rempublicam Christianam inde redituros speremus. Quæ spes nostra nequaquam nos sefellit: siquidem quos postea ad nos misisti Patres, tam bene ac feliciter auspiciati sunt, ut vitæ sanctitate, salubritate doctrinæ & admirabili docendi labore alios suos fratres Collegii Ingolstadiensis, vincere velle videantur: idque laudabili quadam & Ecclesia utili amulatione. Et illi quidem jam in eo sunt, ut super solidis his fundamentis ædificium superstruant & absolvant integra conversatione, sermonibus & exhortationibus alius quotidie educendo, tum etiam sepe vineæ Domini diligenter reparando ac muniendo, ne à bestiis irrupentibus vastetur, tum spinis excindendis & zizaniis evellendis, sacra denique illa vinea modis omnibus excolenda. Equidem ex his Societatis vestra seminariis speramus Ecclesiam aliquando reformatam & pristino splendore suo restitutum iri. Quis enim homo vere Christianus non ex animo gaudeat, videns per excellentem filiorum Paternitatis vestrae doctrinam vitamque laudabilem hæreticorum vires debilitatas, & pertinaciam confusam ac pudescant? De quo merito tibi tamquam ejusmodi filiorum patri, congratulamur, quorum opera unice speramus hæreses tandem extinctum, & Catholicam religionem restitutum iri. Huic gaudio nostro & spei unum obstat, quod Patres Societatis vestrae his in locis parvo esse numero videmus, pro ea qui sustinendi ipsis sunt, laborum magnitudine. Augescente enim quotidie Catholicorum numero, multa eis onera simul subeunda sunt, docendi in scholis, prædicandi, audiendi Confessiones, infirmos confirmandi, lapsos sublevandi,

multa denique alia ministeria obeundi; quæ omnia, humano more loquendo, sine summo valetudinis incommodo fieri ab ipsis non possunt. Quare Vestram Paternitatem rogamus, ut filiorum, ob onera & labores quas supra vires perferunt, commiserata, alios ad nos mittat, qui in partem laboris veniant, & in magna hac messe qua in terris nostris est colligenda, hoc denique Collegium ad requisitam perfectionem perducendo, operam suam cum reliquis conjungant. Ex nostra parte Nos quidem eorum necessitatibus ita providebimus, ut omnes insignem nostrum amorem & benevolentiam qua venerabilem vestram Societatem prosequimur, cognoscant; eum in finem consilia nostra omnia dirigentes, ut in Collegio nostro Sancta & Catholica religio semper facta recta conservetur. Mandavimus etiam ut sumtus omnes quos Patres ad nos mittendi in itinere facturi sunt, de nostro exsolvantur, ut Pater Canisius vobis ostendet. Monachii xxvii. Junii, M. D. LX.

Sed jam alia Societatis in Germania Collegia persequamur. Habent iidem Patres Collegium Oeniponti, quod præcipuum est opulentissimi Comitatus Tirolensis oppidum. Ibidem Imperator Ferdinandus Anno M. D. LXII. Illustræ Scholam seu Academiam aperuit, exstructis eum in usum magnificis ædibus, & tanto auctore dignis. Dillingæ quoque Otho Truchsessius à Walpurg, Cardinalis & Episcopus Augustinus, eorumdem suavis & ductu, nobilem Academiam instituit, è qua tamquam ex cornu copiarum multi docti viri prodierunt. Friburgi quoque in Brisgoia, & Braunsbergi in Prussia societas sedem fixit, magno cum juvenutis fructu: adeo ut Lutherani quoque filios suos erudendos eis passim tradiderint, hæc tamen conditione, ut conscientia ipsis libera permittatur. Sed plerumque fit, ut novellæ hæc plantæ, quæ nullo peccato actuali gratiam baptismi perdidissent, fidei infusæ virtute inclinentur, in ea dogmata & mores, quæ sunt secundum Deum, & non secundum ad inventiones cordis Lutheri, ut omittam illud, quod quocumque per ætatem flecti faciles tam consuetudine pia quam exemplo ad Catholicam religionem efficaciter perducantur, ut multis exemplis est manifestum. Porro qui exacte scire cupit quibus in locis & Civitatibus quum in Germania tum alibi Societas hæc Collegia habeat Geographiam Ecclesiasticam à diversis editam, uti & chartam expansam Provinciarum Soc. Jesu aliquoties typis repetitam:

V. In his omnibus Collegiis infinitus quasi est Jesuitarum numerus, quorum de doctrina tanta est existima-

existimatio, ut scientiæ omnes perditæ eorum operâ restitui posse videantur, ex quo teterrima eorum apparet invidia, quos Societati huic ignorantiam exprobare non puduit. Sed hoc convicium non minus in ipsis locum habet, quam in Hercule, ignavia & formidinis crimen. Hi assiduas cum Lutheranis aliisque sectariis contentiones suscipiunt, atque in primis ne juventus eorum veneno corrumpatur, operam dant. Eorum præsidio *Austria* quoque & *Polonia* contra hæreticos utitur. Nam à Ferdinando *Viennam* evocati, mox per reliquas quoque civitates diffusi sunt, in convertendis Turcis, Anabaptistis, Antitrinitariis & aliis, nulli labori parcentes. Cujus rei exempla nobis suppeditant *Praga*, *Olomutium*, *Gracium*, *Labacum*, *Lincium*, &c. quibus in locis Hussitarum, Picardorum & Lutheranorum numerus, post societatis adventum fere ad nihilum est redactus. In *Polonia* & *Lithuania* plurima quoque Collegia numerantur, *Cracoviense*, *Brunsvigense* (quod in Prussia est ad *Polonia* tamen ditionem pertinet) *Pultaviense*, *Vilnense*, *Pononiense*, *Taroslaviense*, *Pultarviciense*, *Lublinense*, *Rigense*, *Calissense*, *Misvicense*, *Leopolitense*: in quibus omnibus mira est tam doctrina omnigena quam virtute præstantissimorum virorum atque adulescentum copia, ut iis locis ab hæresi non valde metuendum sit. *Braunsvigense* Collegium in Episcopatu *Varmiensi* *Stanislaus* *Hofius* Cardinalis & Episcopus, Anno M. D. LXIV. è consilio Tridentino reversus, fundavit, ut Prussia inde diversis sectis laboranti succurri posset. *Gallia* quoque Belgica frequentibus ejusdem Societatis Collegiis abundat, quæ sunt *Lovanii*, *Tornaci*, in *sano S. Audomari*, *Duaci*, *Antverpiæ*, *Trajecti*, *Brugis*, *Iperis*, *Cortraci*, *Valencenis*, *Gandavi*, *Insulis*, *Montibus Hamonis*, in *Atrebatibus*, *Bruxella*, *Cameraci*, *Lucemburgi*, & *Leodii*: quæ tamen primo illo populi regi rebellantis & hæresin defendentis motu ac funesto bello omnia fuerunt everfa, exceptis *Lovanienfi*, *Sant-Audomariensi*, & *Leodienfi*; sed deinde à magno illo *Demetrio Poliorcete*, *Alexandro Farnesio* *Parmae* Duce, restituta, & è lateritiis marmorea, ut *Roma* ab *Augusto*, facta sunt; præsertim *Antverpiense*, *Brugense*, *Valencænense*, *Iperense*, *Duacense* & *Tornacense*. De novo vero postea edificata sunt *Cameracense*, *Montense*, & *Cortracense*. Iisdem præsidiiis pagi *Helveticorum* *Catholici* contra *Zvvinglianos* sese muniverunt, *Lucernates* scilicet, & *Friburgenses*, quorum civitas unius diei itinere à *Laufanna* abest. Quam ob causam *Berna-*

tes *Zvvingliani* *Laufanna* quoque Collegium seu scholam instituerunt, & *Friburgensi* quasi opposuerunt. Cupide etiam hanc Societatem amplexus est & in sua passim oppida recepit prudentissimus *Dux Lotharingæ*, ejusque ope potissimum ditionem suam ab hæreseos contagione liberam conservavit, quumvis mediam inter *Galliam* & *Germaniam* interjectam, & *Sedano*, *Jametio*, *Mezeris*, & *Mediomatricum* urbe, locis hæreticorum plenis, undique cinctam: exstructa *Pontemussi* insigni Academia, cui deinde Collegium quoque *Viridunense* accessit.

IV. Sic *Ignatio* ex Dei gratia ea contigit felicitas, ut vivens ac videns tam admirabiles laborum suorum fructus ceperit, & incredibilem Dei benignitatem in Societatem à se institutam senserit, qua illa intra paucos annos per totum terrarum orbem sese diffudit. Ipso enim vivente, duodecim constitutæ sunt provinciæ, nimirum *Lusitania*, *Castilia*, *Andalusia*, *Arragonia*, *Italia*, *Neapolis*, *Sicilia*, *Belgium*, *Germania superior*, *Francia*, *Brafilia*, & *India Orientalis*, in quibus centum fere erant Collegia seu domicilia Societatis; è quo Lutherani facile conjiciebant doctrinæ suæ propagationem in puncto esse solstitii civilis & retrogradationis; ac præclare secum actum iri, si omisso omni ulterioris acquisitionis conatu, se suaque possent defendere. Hoc illud fuit quod *Melanchthonem* morti vicinum tam anxium habuit, ut audiens *Iesuitas* flumina & maria transmittere, & culta omnia atque inculta peragrare, nec quemquam fere jam orbis esse angulum quo non penetrarint, & ubi non semen, sanguine suo non raro tinctum ac rubefactum, reliquerint, ductis ex intimo corde suspiriis exclamarit: *Ah quid hoc esse dicam? Video sane totum Mundum brevi Iesuitis repletum iri.* Quid hic dicturus fuerat, si hodie videret *xxix*. Provincias, *ii*. Viceprovincias, inque iis Collegia *ccxcix*. (quamvis pauca ex illis nondum restituta sint) *xxiii*. domus Probationum separatas. *xxxi*. Novitiatu separatos, & *xcvi*. Residentias: in quibus Anno M. D. *xciv*. recensita sunt octo *Iesuitarum* millia quingenti & undeviginti. Quid idem *Melanchthon* dicturus fuerit, si iterata editione huius adversus hæreses historiae, intelligeret jam ad *xl*. Provincias numerum excrevisse, & proportionem Domos professas ultra *xxx*. Collegia plura quam *io*. Residentias fere totidem & *Missiones* multo plures, Sociorumque ad *xx*. Millia numerum excrevisse. Ignoscat mihi *Lector* tam multis Societatis hu-

tis hujus instituta describēti. Per horū enim potissimum latera hæretici Ecclesiam petunt, hos tamquam victimas gladiis suis destinant, hos cane pejus & angue oderunt, *extremum eos Sathana excrementum, & postremum ventris crepitum* (venia sit mihi ab honestis auribus) appellantes [a] At Vos, O invicti & indefatigabiles Æacidae, cœlitus vos missos credimus, ut tam longo ac funesto bello finem imponatis. Vobis, ut à Mercurio olim Ulyssi, divina illa herba Moly à Deo data est, ut tantam miserorum hominum à venefica illa Circe, hæresi nimirum excantatorum & in bestias transmutatorum multitudinem pristinae formæ restituatis, aliosque quos mali illius vis nondum attigit, præservetis. A vobis, duces fortissimi, ultimus ille ictus Lernæo monstro infingendus expectatur. In facis nempe est, ut sicut Troia sub Pyrrho, sic sub vobis hæresis pereat atque excindatur. Quamvis autem merita vestra & labores non ut par est ab omnibus accipiantur & compensentur, ne tamen cessate victorias vestras persequi, donec hostis plane prostratus & devictus, in triumphum à vobis ducatur. Vidisti supra hæreseos ortum & progressum: hic ejusdem vides decremēta. Sed ad hæreseos in Germania historiam supra ad finem libri III. à me abruptam, redeo, ubi prius quomodo Italia ab hæresi contagione immunis conservata sit, indicaro.

[a] *Schlusselfburg De Sect. Jesu in Prefat.*

QUOMODO ITALIA HÆRESEOS evaserit contagionem.

CAPUT QUARTUM. ARGUMENTUM.

- I. *Hæresis non caput aut jugulam, sed ea tantum membra, ubi minus periculi, invadere potest.*
- II. *Italia ab hæresi immunis.*
- III. *Quibus contra eam remediis usa.*
- IV. *Italia religionis & sanctitatis mater. Hæreticorum in eam calumnia diluuntur.*
- V. *Quanta pietate & devotione, Roma præsertim vivatur.*
- VI. *Clementis VIII. Pontificis sancta vita.*

Verus ille & versipellis Ecclesie hostis, cor Ecclesie ab ictibus suis, esse tutū animadvertens, exteriora ejus & quæ circa eam, omnibus viribus oppugnanda sibi statuit, ratus hac ratione pedetentim ad ipsa viscera se aliquando pe-

netraturum, ac plenam victoriam consequuturum. His artibus ante Lutherum quoque ulus fuit in Bohemia schismate, quod veluti fermentum fuit nostri temporis hæreseos. Facile enim intelligebat vires suas tantas non esse ut capiti expugnando sufficerent: eoque, & si omnia egerit, numquam tamen totam Catholicam religionem penitus evertere potuit, quæ capite suo tuta, facile omnes ejus imperus exceperit & elisit. Altissimi montes numquam ita nivibus & glacie tecti sunt, quin summa eorum fastigia cœlo proxima non vident ac rideant, tum etiam quando omnia hæc inferiora frigore & gelu rigent. Ac licet sol aliquando deficere nobis atque obscurari videatur, numquam tamen hoc ita fit, quin pars aliqua Mundi lumine ejus colustratur. Idem nos de Ecclesia dicere possumus, de Spirituali illa Sion, de Monte illo sancto; qui etsi frigore ac glacie undique infestatus fuerit, summa tamen sui parte amabilem illam verbi temporis viriditatem atque amœnitatem semper conservavit. Et quamvis glaciales illæ crustæ deficientis charitatis, tum horribilia monstra crepidini passim insidentia, teterrimæque hæreses undique affluentes, speciem ejus pulcherrimam quodammodo tegat & obscurent, fastigium nihilominus, multo altius quam ut quidquam earum rerum eo penetrare possit, pristinum suum & nativum decus ac splendorem semper retinuit, ac porro retinebit. Sed nec sol ille Justitiæ radios suos Ecclesie ita umquam subtrahit, ut eam in tenebris destituerit, quæ nunquam in Ecclesia ingruunt, nisi quando lunatici seu fanatici homines, ira, concupiscentia ambitione & superbia inflati, miserabiles nempe hæresiarchæ, pertinaces Antæi & terræ filii, terram suarum opinionum inter nos & splendidissimum illud lumen interponunt, atque ita tenebras non soli, sed oculis nostris objiciunt: detestabiles & maledicti homines, qui serenum Ecclesie cælum tam atris nubibus obducunt, immo fœdis tempestatibus inquietant & turbant.

II. At, quæso, quam tu Mundi mihi partem ab hæresi mundam, quam regionem continuis ac numquam deficientibus omnes nubes penetrantibus solis radiis collustratam ostendes, nisi sanctum illum Montem, pulchram illam & castam Sion? Italiam dico: Italiam, inquam, felicem religiosarum animarum secessum: Italiam fidei custodem, quæ saluti fuit ei, quæ salutem dat omnibus qui eam sequuntur: Italiam quæ durantibus apud nos turbis & confusionibus, quiete & gloria floruit.